

Raadsvoorstel en -besluit

2023-0170708

Tycho Jansen
Afdeling: Ruimtelijke Ontwikkeling
15/12/23

Aanpak Energiearmoede 2024-2025

Aan de leden van de raad,

Het college van burgemeester en wethouders stelt u voor te besluiten:

1. akkoord te gaan met het beschikbaar stellen van € 500.551 voor een energiearmoede aanpak van Diverz in samenwerking met de woningcorporaties;
2. de volledige lasten te dekken uit de Specifieke Uitkering (SPUK) Energiearmoede;
3. de begroting 2024 dienovereenkomstig te wijzigen (budgettair neutraal).

De secretaris,

De burgemeester,

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van

De griffier,

De voorzitter,

Toelichting

Inleiding

Energiearmoede blijft een urgent probleem in Nederland. Volgens het meest recente onderzoek van het CBS en TNO is het probleem door de energiecrisis alleen maar gegroeid, in Zwijndrecht lijdt zelfs 1 op de 10 huishoudens aan Energiearmoede. Om die reden heeft het kabinet op 17 maart 2023 in navolging op de specifieke uitkeringen van twee maal 150 miljoen euro voor de aanpak energiearmoede, aangekondigd om huishoudens op korte termijn verder tegemoet te komen door opnieuw middelen beschikbaar te stellen. Het gaat dit keer om een specifieke uitkering van 185 miljoen euro. De middelen kunnen worden ingezet voor een breed scala aan kleine en grote maatregelen gericht op het structureel verlagen van de energierekening of het energieverbruik van een woning. Buiten het feit dat de uiterlijke bestedingsdatum is opgeschoven naar eind 2025, blijven de voorwaarden van deze uitkering gelijk aan de vorige twee uitkeringen. Meer informatie over deze voorwaarden kunt u terugvinden in de stukken die staan benoemd onder het kopje *eerdere besluitvorming*.

De additionele 185 miljoen euro is op dezelfde manier verdeeld als de eerste twee specifieke uitkeringen Energiearmoede. Het onderzoek van het CBS en TNO naar het aantal huishoudens in energiearmoede binnen onze gemeente is hier leidend in geweest (<https://energiearmoede.tno.nl/>). In totaal heeft de gemeente Zwijndrecht € 500.551 ontvangen.

In dit raadsvoorstel wordt u geadviseerd om deze middelen in te zetten voor een gezamenlijke energiearmoede aanpak van Diverz, de woningcorporaties en de gemeente. Deze partijen hebben met elkaar een plan ontwikkeld om energiearmoede in Zwijndrecht integraal aan te pakken. In de praktijk betekent dit een forse uitbreiding van de energiearmoede diensten die Diverz op dit moment levert in de gemeente. Het gaat hierbij om het leveren van energiecoaches en -fixers, het geven van energiewerkshops en het organiseren van energiesprekuren. De uitbreiding houdt in dat Diverz op grotere schaal gaat werken en naast reactief, via een aanmeldplatform, ook proactief, via buurtacties, te werk zal gaan. Door in te zetten in op goede communicatie en marketing zullen de diensten ook een stuk bekender worden in Zwijndrecht. De grotere capaciteit, proactieve werkwijze en grotere bekendheid van de diensten zal resulteren in een stuk meer geholpen Zwijndrechtenaren.

Veel van de inwoners die op of rond de armoedegrens leven, wonen in de minder veerkrachtige buurten van Zwijndrecht. Investerings in de bestrijding van energiearmoede, in buurtgesprekken en buurtactiviteiten dragen bij aan meer veerkracht in deze buurten. We zien dit dan ook als een belangrijk onderdeel van zowel de opgave armoedebestrijding, de opgave duurzaamheid én de opgave veerkrachtige buurten.

Het is de formele bevoegdheid van de raad om de middelen die de gemeente heeft ontvangen in de begroting op te nemen. Voordat er dus over kan worden gegaan op uitvoering, zult u eerst moeten besluiten de ontvangen middelen in de begroting op te nemen.

Eerdere besluitvorming

Witgoedregeling om energiearmoede te bestrijden - Raadsvoorstel

Raadsvoorstel Aanvullend budget Witgoedregeling - Raadsvoorstel

Aanpak Energiearmoede - Brief aan de raad

Beoogd effect

Het beoogde effect van deze aanpak is dat energiearmoede en de gevolgen hiervan worden teruggedrongen. Volgens het meest recente onderzoek van het CBS en TNO leven er in Zwijndrecht 1928 huishoudens met energiearmoede. Van deze 1928 huishoudens zullen er de komende 2 jaar minimaal 1300 huishoudens intensief worden ondersteund. Diverz schat in dat 1300 een realistisch aantal is om te bereiken in de komende 2 jaar, het is geen harde grens. Wanneer meer dan 1300 huishoudens zich aanmelden voor hulp, zullen ook zij hulp krijgen.

Argumenten

1.1 We verminderen energiearmoede

Een huishouden lijdt aan energiearmoede wanneer de energierekening te hoog is voor het inkomen. Volgens het al eerder benoemde onderzoek van CBS en TNO lijdt 1 op de 10 Zwijndrechtse huishoudens aan energiearmoede. Het aanbrengen van kleine energiebesparende maatregelen en het coachen op energiegedrag heeft als effect dat bewoners minder energie verbruiken waardoor hun energierekening lager wordt. Op deze manier verminderen we dus energiearmoede.

1.2 We maken Zwijndrecht duurzaam

De aanpak zorgt ervoor dat inwoners energie besparen. Doordat inwoners energie besparen wordt de CO2 uitstoot in de gemeente lager. Dit draagt bij aan onze ambitie om voor 2050 volledig energieneutraal te zijn.

1.3 We vergroten de maatschappelijke betrokkenheid van inwoners en werken aan hun veerkracht

De uitbreiding van de dienstverlening van Diverz betekent dat zij een stuk meer vrijwilligers nodig hebben. Daarnaast zullen er buurtacties samen met buurtbewoners worden georganiseerd. Beide zorgen voor meer, intensievere en duurzame maatschappelijke betrokkenheid van inwoners. Deze maatschappelijke betrokkenheid draagt bij aan het creëren van veerkrachtige buurten.

1.4 Energiearmoede wordt integraal aangepakt

De gemeente, Diverz en de woningcorporaties zijn allemaal druk met het aanpakken van energiearmoede. Voor de ontwikkeling van dit plan, is besloten de krachten te bundelen. Er hebben de afgelopen periode meerdere overleggen plaatsgevonden. Het resultaat is een integrale aanpak van energiearmoede.

1.5 Er zijn veel koppelkansen

Door de uitvoering in handen te leggen van de lokale welzijnsorganisatie in de gemeente, zijn er ontzettend veel koppelkansen voor het aanpakken van andere sociale problematiek. Het is een uitgelezen kans om achter de voordeur te komen en bij de signalering van andere sociale problematiek dan energiearmoede huishoudens de juiste hulp of doorverwijzing te bieden.

1.6 Opgebouwde banden met inwoners gaan niet verloren

In tegenstelling tot een commerciële partij, zal Diverz de gemeente niet verlaten na het uitvoeren van een opdracht. De opgebouwde banden met betrokken vrijwilligers, betrokken bewoners of geholpen bewoners zullen dus niet verloren gaan aan het einde van de opdracht.

Kanttekeningen

1.1 Er moeten middelen worden geïnvesteerd in digitalisering en personeel

Een deel van het budget moet worden geïnvesteerd in noodzakelijke en ondersteunende middelen. Dit gaat om het inkopen en implementeren van goede software voor de opname en verwerking van huisbezoeken en om extra professioneel personeel om het grotere aantal werkzaamheden uit te kunnen voeren.

1.2 Afhankelijkheid van vrijwilligers

De aanpak van Diverz is voor een groot deel afhankelijk van vrijwilligers. Dit is een risico omdat het verloop bij vrijwilligers vaak groot is en vrijwilligers voor een groot deel zelf bepalen hoeveel zij zich inzetten. Dit risico wordt beperkt doordat Diverz inzet op het werven van een grote groep vrijwilligers, zodat er ook bij verloop voldoende mensen zijn. Er is aandacht voor het inzetten van vrijwilligers op hun interessegebieden. Ook door het geven van training en zorgen voor coaching en ontmoeting maakt Diverz het interessant voor vrijwilligers.

1.3 Risico op weinig aanmeldingen

De aanpak werkt onder andere met een aanmeldplatform. Dat bewoners zich moeten aanmelden, vormt een drempel die er voor zou kunnen zorgen dat er weinig aanmeldingen komen. Dit risico wordt zoveel mogelijk beperkt door in te zetten op een goede marketing- en communicatiestrategie. Deze strategie wordt uitvoerig beschreven onder het kopje '*Communicatie*'. Ook de keuze om naast reactief, via een aanmeldplatform, ook proactief, via buurtacties, te werken is gemaakt om dit risico zoveel mogelijk te beperken.

Extern draagvlak

De gemeente Zwijndrecht is onderdeel van een community of practice: inclusieve energietransitie. Deze community of practice (COP) wordt georganiseerd door de provincie Zuid-Holland. Binnen deze COP wisselen grote en middelgrote gemeenten van Zuid-Holland ideeën uit over het tegengaan van energiearmoede en het realiseren van een inclusieve energietransitie. Vanuit de COP wordt aangeraden om energiearmoede aan te pakken doormiddel van lokale instanties. De effecten zijn hetzelfde als met commerciële partijen, maar de maatschappelijke winst is veel groter.

Daarnaast is er voor de ontwikkeling van dit plan intensief overlegd met de woningcorporaties Trivire, Woonkracht10 en WBV Heerjansdam. Zij hebben laten weten achter dit plan te staan en zullen zich actief inzetten voor een goede uitvoering.

Duurzaamheid

Als benoemd onder het kopje *argumenten* draagt deze aanpak bij aan het realiseren van een energie neutrale gemeente voor 2050. Vanuit eerdere projecten om energiearmoede tegen te gaan, weten we dat het toepassen van kleine energiebesparende maatregelen bij 1300 huishoudens gelijk staat aan een CO2 besparing van 295.533 kg. De energieadviezen die worden gegeven zitten hier niet bij. Het is ook lastig om hier een getal aan te hangen, maar de daadwerkelijke besparing zal dus hoger uitvallen.

Aanpak/uitvoering/evaluatie

Het afgelopen stookseizoen heeft de organisatie Klimaatroute in Zwijndrecht gewerkt aan het bestrijden van energiearmoede. Zij deden dit door huis-aan-huis aan te bellen in onze meest kwetsbare buurten. Eenmaal binnen bij een huishouden, paste zij kleine energiebesparende maatregelen toe en gaven zij algemene energiebesparingstips. Hoewel het een succesvol project was, adviseren we toch om het nu op een andere manier aan te pakken. Bij de aanpak van Klimaatroute was de hulp generiek, niet beschikbaar voor de gehele gemeente, was de nazorg beperkt en zijn de banden met inwoners na de opdracht verloren gegaan. Deze nadelen hebben we meegenomen als lessen voor de dienstverlening die nu zal worden opgezet.

De dienstverlening die zal worden opgezet bestaat uit 2 onderdelen. Het eerste onderdeel is een aanmelddienst voor de energiecoaches en -fixers van Diverz. Dit betekent dat bewoners zichzelf aan kunnen melden voor een bezoek van een energiecoach en -fixer. Het tweede onderdeel is projectmatig. Dit betekent dat er met de energiecoaches en -fixers van Diverz en mensen van de woningcorporatie outreachende buurtprojecten zullen worden uitgevoerd om energiearmoede tegen te gaan.

Aanmeldplatform

Stap 1: Aanmelding

- Een bewoner is op de hoogte van de energiehulp en wil hier gebruik van maken. Deze meldt zich online of telefonisch aan bij Diverz. Diverz checkt of de bewoner in aanmerking komt, plant de afspraak in en koppelt terug aan de bewoner wanneer er energiecoach langskomt.

Stap 2: Energiecoaching

- De energiecoach van Diverz gaat langs en maakt een ronde door het huis. Tijdens deze ronde noteert de coach wat er allemaal verbeterd zou kunnen worden en welke kleine

energiebesparende middelen het meeste effect zouden hebben. Vervolgens voert de energiecoach een keukentafel gesprek waarin hij/zij goed luistert naar het energiegedrag van de bewoner. Op basis van dat gesprek geeft de energiecoach direct handige gedragstips waarmee de bewoner kan besparen.

Stap 3: *Energiefixer*

- De energiecoach heeft goed gekeken en genoteerd welke energiebesparende maatregelen nodig en effectief zijn voor de woning die hij/zij heeft bezocht. Diverz plant samen met de bewoner een nieuw moment in om een energiefixer langs te laten komen. De energiefixer neemt het rapport van de energiecoach als uitgangspunt en plaatst kleine energiebesparende middelen die effectief zijn voor de woning. Denk hierbij aan radiatorfolie, radiatorventilatoren, tochtstrips, energiedisplays en ledlampen. Om gedragsverandering te realiseren, is herhaling noodzakelijk. De energiefixers herhalen om die reden de gegeven tips van de energiecoach nog een keer wanneer zij aanwezig zijn in een woning.

Stap 4: *Nazorg*

- Er wordt goed bijgehouden wat er bij welke bewoner is gebeurd. Een bewoner krijgt informatie dat hij/zij bij verdere vragen of bij eventuele mankementen aan de uitgegeven middelen, altijd kan bellen naar Diverz.

Stap 5: *Monitoring*

- Diverz houdt nauwkeurig bij wat in welke woning is uitgevoerd. Dit is belangrijk voor ons als opdrachtgever, voor de verantwoording aan het Rijk en voor de woningcorporaties.

Voor het verkrijgen van aanmeldingen is het cruciaal dat er goed wordt gecommuniceerd. Er is nagedacht over een strategie welke zal worden beschreven onder het kopje *Communicatie*.

Projecten

Naast de hulp via aanmelding zal er ook proactief, outreachend, buurten in worden gegaan. Dit outreachende is nodig omdat aanmelden voor sommige bewoners een te grote drempel kan vormen. Dankzij de vorige inspanningen om energiearmoede aan te pakken en dankzij het traject veerkrachtige buurten heeft de gemeente goed in beeld welke buurten extra aandacht nodig hebben. De zelfredzaamheid in deze buurten is niet of nauwelijks aanwezig. Voor dit soort buurten worden verschillende soorten projecten opgezet:

- Huis-aan-huis bezoeken met energiecoaches en fixers. Er is in dat geval geen aanmelding nodig maar er wordt direct hulp geleverd;
- Informatiebijeenkomsten over energie besparen waarbij de bewoners aan het einde afspraken kunnen maken om huisbezoeken te krijgen;
- In de wijk gaan staan als informatiepunt met bijvoorbeeld de energieket van WK10. Vervolgens kunnen mensen direct gebruik maken van de diensten van Diverz.

Daarnaast zijn de gemeente en de woningcorporaties druk bezig om gemeente aardgasvrij te maken. Denk aan warmtenetten, all-electric wijken enzovoort. Wanneer bewoners overgaan naar een nieuwe vorm van verwarmen, zal er ook anders om moeten worden gegaan met de woning. In dit soort gebieden kunnen projecten worden opgezet waarbij huishoudens huis-aan-huis bezoek krijgen van energiecoaches. De energiecoaches kunnen vervolgens instructies en tips geven over hoe om te gaan met de woning in de nieuwe situatie.

Vervolgstap is om ook de scholen in deze buurten te betrekken bij deze aanpak omdat zij een centrale plek vormen in de buurt waar veel inwoners met kinderen regelmatig komen. Zij zijn net als de woningbouwcorporaties en Diverz een kernpartner binnen de opgave veerkrachtige buurten en zijn voor veel inwoners een veilige plek om onderwerpen bespreekbaar te maken. Daarmee leggen we een stevige verbinding tussen de opgave duurzaamheid en veerkrachtige buurten en zorgen we ervoor dat we buurtgesprekken en buurtactiviteiten binnen deze opgaven gaan combineren. Ook in het nog op te stellen uitvoeringsprogramma veerkrachtige buurten worden de activiteiten op het

gebied van energiearmoede (en duurzaamheid) meegenomen als onderdeel van een integrale aanpak met onze maatschappelijke partners.

Overige inspanningen

Het aanpakken van energiearmoede beperkt zich niet tot deze aanpak. De aanpak met Diverz richt zich voornamelijk op het gedragscomponent, de sociale kant van de energietransitie. Er wordt ook hard gewerkt om energiearmoede technisch aan te pakken. Dit doen we door woningen te isoleren. Vanuit het Nationaal Isolatieprogramma gaan we aan slag met het isoleren van 551 woningen van woningeigenaren die dit moeilijk zelf kunnen bekostigen. U zult hier nog over worden geïnformeerd via een raadsinformatiebrief. Daarnaast maken we prestatieafspraken met de woningcorporaties waarin we vastleggen dat zij hun woningvoorraad verder verduurzamen. Ten slotte loopt ook de witgoedregeling om energiearmoede aan te pakken nog steeds door. We pakken energiearmoede dus zowel technisch als sociaal aan.

Communicatie/publicatie/participatie

Onderlinge communicatie

Voor een goede afstemming zullen de gemeente, de corporaties en Diverz met elkaar een werkgroep vormen. Er zal 1x in de 2 maanden een vast overleg worden ingepland. In dit overleg koppelt Diverz terug wat zij hebben gedaan, hoe dit is gegaan en waar zij tegenaan lopen. Aan de hand van deze bevindingen zal er worden overlegd over hoe dingen wellicht aangepast moeten worden om meer en betere resultaten te behalen. Dit overleg zal ook worden gebruikt om af te stemmen wanneer en welke buurtprojecten er zullen plaatsvinden. Voor het organiseren van de buurtprojecten zullen er extra overleggen worden ingepland. De gemeente zal zowel het 2-maandelijke overleg als de extra overleggen organiseren.

Communicatie naar inwoners

Voor een groot onderdeel van de dienstverlening is het benodigd dat bewoners zichzelf aanmelden. Om aanmeldingen te krijgen, is het belangrijk dat de dienst bekend is. Dit zal worden gerealiseerd via goede marketing en communicatie. De dienst zal een goed herkenbare naam krijgen en via reclamezuilen in bijvoorbeeld bushokjes of langs wegen worden gepromoot. Om te bepalen waar deze promotie zal plaatsvinden, zal er gebruik worden gemaakt van de eerder ontwikkelde lijst met buurten waar energiearmoede waarschijnlijk veel voorkomt. De dienst zal daarnaast ook worden gepromoot op sociale media.

Naast deze marketing zal er nog op andere manieren worden gecommuniceerd over de aanmelddienst:

- Woningcorporaties brengen hun huurders op de hoogte via mailingen. De medewerkers van de corporatie kunnen ook (op verzoek van de bewoner) een afspraak voor hen maken;
- Contactmomenten van Diverz waarbij meteen een afspraak voor energiehulp wordt gemaakt: bezoeker van wijklocaties van bijv. een koffie-inloop, energiespreekuur, energiewerkshops of contacten die opbouwmedewerkers in de wijk hebben, bijvoorbeeld bij ouders op het schoolplein.
- Bij ieder huisbezoek zal er worden gevraagd of zij nog een broer, zus, buurman enzovoort kennen die ook wel gebruik kan maken van eenzelfde dienst. De opgegeven personen worden gecontacteerd.
- Ook in de toekomstige communicatie vanuit de opgave veerkrachtige buurten nemen we de activiteiten op het gebied van energiearmoede en duurzaamheid steeds mee.
- Mochten de aanmeldingen nog uitblijven, zal er vanuit de gemeente een brief worden verzonden. De ervaring leert dat dit nog altijd goed wordt gelezen.

Participatie

In het raadsvoorstel voor de witgoedregeling bent u op de hoogte gebracht van de lopende pilot in Kort-Ambacht. Er worden verschillende buurtgesprekken georganiseerd. Uit deze buurtgesprekken ontstaan buurtteams van bewoners. Deze buurtteams zullen worden ingezet voor het organiseren van buurtacties in hun buurten. Zij zullen meedenken over het bereiken van andere buurtbewoners, over wat voor soort hulp aanslaat bij de doelgroep en kunnen op de buurtactie zelf ook participeren. Zo bouwen we aan vertrouwen. Deze manier van samen met inwoners buurtgesprekken en buurtacties organiseren is een voorbeeld voor de wijze waarop we binnen de opgave Veerkrachtige Buurten samen met inwoners willen werken aan betrokkenheid bij hun directe leefomgeving.

Personeel/organisatie/SCD

Het organiseren van de overleggen tussen de gemeente, woningcorporaties en Diverz zal worden opgepakt door de beleidsadviseur energiebesparing. Die zal ook toezien op een goede uitvoering, meewerken aan het organiseren van buurtprojecten en waar nodig de aanpak aanpassen. Ook zal de beleidsadviseur zorgen voor de verbinding met andere activiteiten en projecten in deze buurten in het kader van veerkracht waar deze elkaar versterken.

Voor het opzetten van de marketing en communicatie zullen de communicatieadviseurs van het deltaplan armoede en het duurzaamheidsprogramma worden betrokken.

Voor alle werknemers geldt dat dit past binnen hun normale werkzaamheden. Er is dus geen extra inzet of personeel nodig.

Financiën

De tweejarige inzet zal in totaal €500.551 kosten. Deze kosten worden volledig gedekt vanuit de SPUK energiearmoede. Er zijn dus geen extra middelen vanuit de gemeente nodig.

Diverz zal het geld ontvangen via subsidiebeschikkingen. Voor 2024 ontvangen zij een bedrag van €250.000. Voor 2025 zullen zij een bedrag van 250.551 ontvangen.